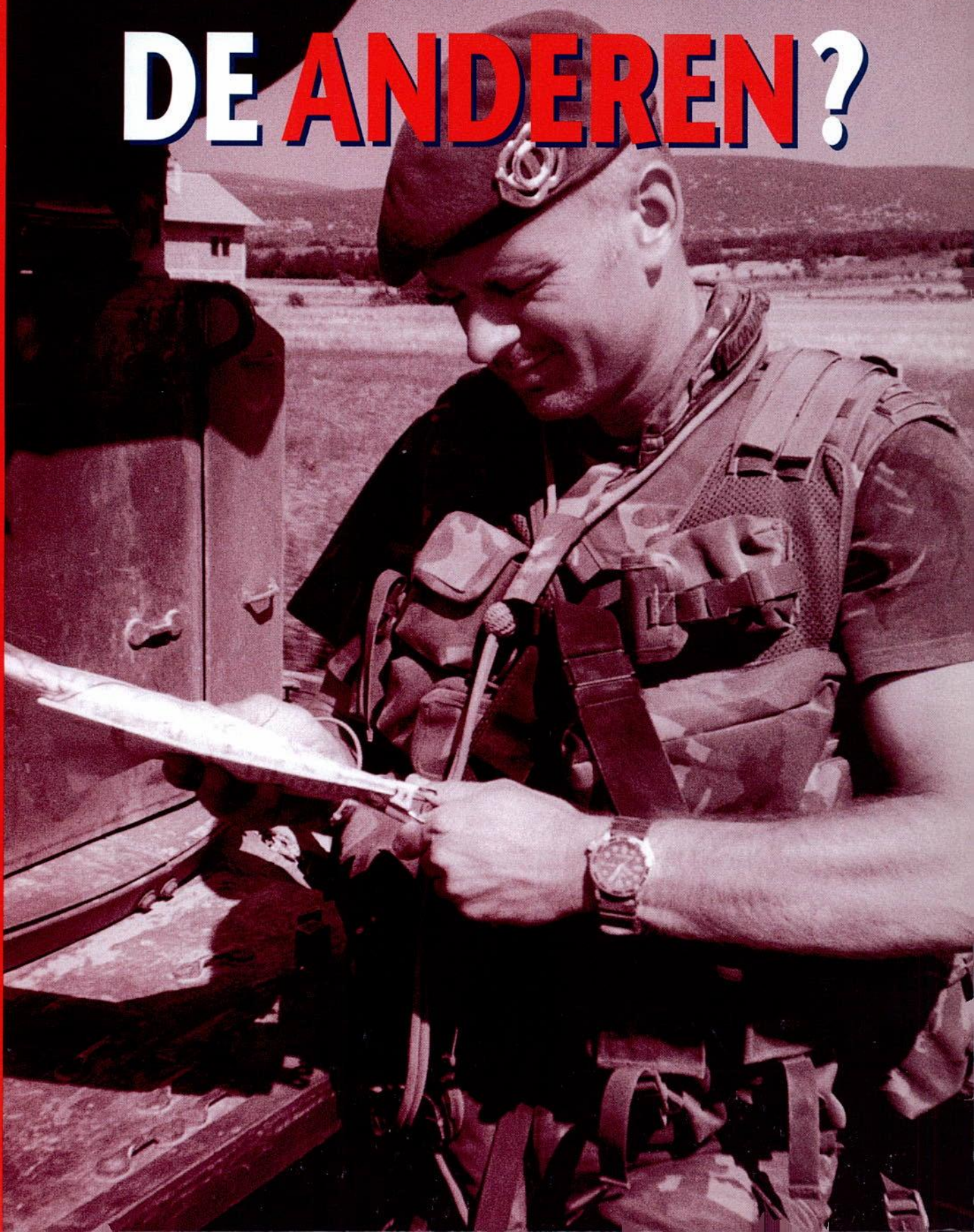

Thema 5

ANDERS DAN DE ANDEREN?

DIENST HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING

THEMA-5-2000

HOOFDREDACTIE

Karen Joachim

EINDREDACTIE

Sabine Funneman

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Immy Beijer
Jolanda van den Bosch
Sabine Funneman
Karen Joachim
Edwin Kamp
Edward Koning
Joan Merens
Leo van Opzeeland
Kees Roza
Gerard Snels
Marijke van der Stigchel-Wijngaard
Joke van Straaten
Gerrit Vlietstra

MET TEKENINGEN VAN

Veerle Kuhlmann (6)
René Nauta
Arend van Dam
Cork

VORMGEVING

Hoonte Bosch & Keuning
Peter Koch

DRUKWERK

Hoonte Bosch & Keuning
Utrecht

UITGAVE

Bureau Hoofdkrijgsmachtraadsman
Frederikkazerne • Gebouw 106
Van de Burghlaan 31
MPC 58A
Postbus 90701 • 2509 LS Den Haag
Telefoon 070-3166289

Overname van artikelen en tekeningen is
alleen toegestaan met bronvermelding

Inhoud

Inleiding

Verschillen tussen mensen 1
KAREN JOACHIM

Persoonlijk verhaal

De kurk van de fles 4
EDWARD KONING

Ik dacht dat ik me zou moeten aanpassen 5
GERARD SNELS

Asem 10
EDWIN KAMP

Geraniumrelatie 14
MARIJKE VAN DER STIGCHEL-WIJNGAARD

Het gevoel van twee banen 19
JOKE VAN STRAATEN

Machocultuur 21
KEES ROZA

Geen last van 25
GERRIT VLIETSTRA

Artikel

Waarderen van verschillen 6
JOLANDA VAN DEN BOSCH

Als een vis door het water glijden 15
IMMY BEIJER

recensie

Vreemde eenden, toffe meiden 12
LEO VAN OPZEELAND

Boeken, boeken, boeken 19
KAREN JOACHIM

column

Een ander geluid 22
JOAN MERENS

Verschillen tussen mensen

Allemaal een ander velletje, nou en? Mensen zijn allemaal eender, de een kan wel wat meer dan een ander, maar dat zit dan in de functie of in de opleiding. We zijn allemaal gelijk (of zijn we gelijkwaardig?). 'Trouwens, wat mensen thuis doen, moeten ze zelf weten, daar oordelen we niet over, ja, als burger werken bij Defensie, tjsa, dat geeft wel wat verschil. Of een generaal, die verschilt ook wel wat van ieder ander en sommige BBT'ers, die lijken ook nergens meer voor te deugen. En dan al die vrouwen, nou daar hadden ze nooit aan moeten beginnen, die worden voorgetrokken en bij selectie hoefden ze ook al nergens aan te voldoen. Daar heb je niks aan. Of homo's bij gevechtseenheden, dat gaat natuurlijk niet. Ach nee, we hadden het over het velletje, de kleur, dus. Nee, die maakt echt niets uit. Als ze zich maar gedragen als Hollanders, dus een Moslim uitzenden naar Bosnië, misschien is dat toch niet echt handig.'

Wat een onzin kletsen we toch tegen elkaar, of klopt het soms best?

Om nu eens goed na te denken over al deze (vermeende) verschillen nodigden de Universiteit van Humanistiek en de Dienst Humanistisch Geestelijke Verzorging Dubravka Zarkov (o.a. met geld van het Ribbius Pelletierfonds), denker en onderzoeker uit het voormalige Joegoslavië, uit om de discussie over gender en geweld aan de Universiteit en binnen Defensie aan te zwen- gelen. Ze geeft workshops, verzorgt lezingen, schrijft artikelen en organiseert een symposium in december over het onderwerp. Helaas is ze door ziekte niet in staat om voor Thema 5 een bijdrage te leveren.

De term 'gender' is lastig te omschrijven. Het gaat om de verschillen tussen mensen die niet biologisch bepaald zijn. Het gaat niet al-

leen om niet-biologische verschillen tussen mannen en vrouwen, maar ook klasseverschillen, etnische, homo/hetero, stadsinvloeden of agrarische achtergrond, religieuze verschillen. Voordat de oorlog in Joegoslavië uitbrak bestond de groep 'Moslims' niet. Er waren veel gemengde huwelijken en men woonde samen in een straat en maakte soms wel onderscheid, maar het was toen niet te vergelijken met de scherpste van nu. Zolang alle schapen mak zijn gaan er veel van in een hok. Zarkov kwam naar Nederland en werd zich al aan de grenspost griezelig bewust van de veranderde tijden: als Servische is ze ineens een allochtoon. Ondanks haar witte velletje en haar donkerrode krullen.

Zarkov's lessen gaan over de invloeden die uitgaan van verschillen tussen mensen en hoe die door de media gebruikt worden of hoe ze daarin terug te vinden zijn.

Bijvoorbeeld:

Zarkov legde de nieuwsfoto's uit Vrij Nederlands van na de bombardementen naast elkaar: Clinton wordt vriendelijk en toegankelijk afgebeeld, Serviërs en Milosevic zien er altijd nors en naargeestig uit. Net geen eigen schuld dikke bult, maar het komt dichtbij. Zo kunnen stereotyperingen gehandhaafd blijven en krijg je weinig tegengas om je eigen oordeel bij te stellen.

Ander voorbeeld:

Vrouwen worden bijna op alle foto's uit de oorlogsgebieden huilend, verlangend en hulpeloos getoond. In geschreven teksten is het al niet veel beter. De verhalen over de oorlog worden geschreven door mannen over de soldaten en die vertellen hoe belangrijk die oorlog voor ze is en hoe erg ze het vinden dat hun vrouw en kinderen thuis op hen moeten

wachten, maar helaas de strijd op het oorlogsgebied roept harder. Dat hun vrouw het huishouden gewoon runt en ondertussen allerlei comités opricht, kleding en voedselpakketten verzamelt en verstuurt, opvangcentra voor kinderen organiseert, zodat andere vrouwen kunnen werken, daarvan hoor je niets in de kranten of tijdschriften.

Uit een ander onderzoek blijkt dat de aanwezigheid van vrouwmilitairen in de Golfoorlog is gebruikt om plotsklaps in de kranten te vertellen hoe de Arabische vrouwen een aantal rechten niet hebben die de Amerikaanse vrouw wel heeft. Maar hoe het verder met de Amerikaanse vrouw in het leger gaat, ook daar hoor je dan verder niets over.

Voor mannen zijn stereotypen minstens zo beperkend overigens. Ook als man moet je voldoen aan de verwachting van de goede militair. En dan denk ik dat een soldaat zich net iets meer mag veroorloven dan een officier, maar ze zitten allebei erg vast aan wat bij een krijgsman past.

In de verhalen over seksueel geweld gaat het bijna altijd over vrouwen die misbruikt zijn. Zelfs als er een artikel in een krant geschreven wordt n.a.v. een onderzoek waarin ook de mannen die misbruikt zijn geteld en genoemd worden, blijkt dat in het verhaal, nog wel melding wordt gemaakt dat de ene tegenstander dat bij de andere tegen-

stander heeft gedaan, maar wordt de eigen groep geheel buiten schot gehouden, want zowel slachtoffer zijn als dader, dat klopt niet in het plaatje van de echte krijger. Die doet zoiets niet en geweld ondergaan is helemaal beschamend. Bij hen komt zoiets dus niet voor. Net zo min als dat er in Zimbabwe homoseksualiteit bestaat of dat Nederland nog taboes heeft. De moeite die het kost om dergelijke mishandelingen te boven te komen is hierdoor veel groter dan wanneer ook mannen ziek, zwak en misselijk mogen zijn en vernederd kunnen worden.

In een uitzendgebied komt daar nog eens onze houding naar de plaatselijke bevolking bij, waar we zo onpartijdig mogelijk mee om behoren te gaan.

De informatie die we krijgen betreft vaak de misstanden in die landen. Hoe vergaar je feiten en blijf je je ervan bewust met welke waarden en normen je die feiten waardeert? Hoe creëer je enige helderheid zonder de complexiteit uit het oog te verliezen?

Moeilijk, moeilijk, moeilijk. Wie hebben er baat bij als we ons houden aan de oude waarden en normen? Waar waren die ook alweer voor bedoeld? Om goed en netjes en fatsoenlijk te leven toch? En om geweld zoveel mogelijk buiten de deur te houden toch ook? En welke verschillen zijn nou echt bedreigend, want verschil-

**Zowel slachtoffer zijn
als dader, dat klopt
niet in het plaatje van
de echte krijger**

len doen we allemaal toch. We willen zelfs allemaal uniek zijn. Wel eenheid in het uniform, maar voor de goede waarnemer zijn ook daar de verschillen wel te onderscheiden. En dan niet alleen in rangen en onderdeelgegevens

en de kleur of de vorm van de hoofddeksels. Zo gaat het ook in ons gedrag naar de bevolkingsgroepen in de landen waarnaar we uitgezonden worden. Kan onze Turkse collega-soldaat ons niet vaker extra behulpzaam zijn als er ineens door veel Albanezen ook Turks wordt gesproken? En kunnen we ook iets van onze verworvenheden, waar we vaak zo trots op zijn in het buitenland, laten zien door juist wel een vrouwelijk rijder te laten patrouilleren (wat ook gebeurde overigens) en een gayjongen met of zonder lang haar mee te laten voetballen in het inmiddels homobange Kosovo?

Wanneer mag rekening houden met de anderen koste gaan van je eigen principes. Weer een moeilijke vraag. En misschien wel de altermoeilijkste vraag is hoe we samen een stap verder komen. Want niet iedereen heeft evenveel last van verschillen of er juist voordeel van en dus gaan de stappen om verder te komen ook niet gelijk op.

Veel beeldvorming gebeurt zonder dat je het goed en wel in de gaten hebt. De man in de grote auto hoeft die auto niet zelf verdiend te hebben, hij kan best van zijn vrouw zijn. De

De relnicht die je in het weekend tegenkwam kan commandant zijn bij de mariniers

kleine man in T-shirt en een spijkerbroek kan wel degelijk tijdens kantooruren generaal zijn. En de relnicht die je in het weekend tegenkwam kan commandant zijn bij de mariniers. Of de man met het pikzwarte gezicht

blijkt helemaal niet degene te zijn die geen varkensvlees mag vanwege zijn geloof, dat blijkt dan een blanke vrouw te zijn.

Veranderingen vinden plaats of we nu willen of niet. Ons koninkrijk is soms niet groter dan de vierkante meter achter je computertje. Al deze vragen zult u tegenkomen in Thema 5, antwoorden zijn wellicht wat lastiger te vinden.

Raadsvrouw Karen Joachim

De kurk van de fles

Eward Koning, commandant van de BLStier-compagnie van het 11e Infanteriebataljon Luchtmobiel 'Garderegiment Grenadiers en Jagers'

In maart 1998 werkte ik naast mijn job als commandant bij luchtmobiel in de weekends achter de bar in Utrecht. Ik was vijf jaar getrouwd en al 13 jaar bij mijn vrouw in die discotheek. Er werkte ook een jongen in die discotheek waar ik het erg goed mee kon vinden. Ik ontdekte dat het niet alleen maar vriendschap was, maar dat Tony eigenlijk voortdurend in mijn gedachten was. Alles leek normaal, maar hij was steeds 'on my mind'. Natuurlijk merkte mijn vrouw dat er iets aan de hand was en op een avond vertelde ik haar toen ze ernaar vroeg over mijn gevoelens. Uiteraard was het een schok voor haar. Ik was zelf ook in de war. Ik had nooit geëxperimenteerd. Er was alleen dat gevoel

en het verlangen. Nieuw en spannend, maar ook verwarrend en verdrietig. Het gekke was dat ik wist waar het naar toe zou gaan. Dat ik ooit mijn gevoel zou volgen en ik mijn eigen 'ik' op de eerste plaats zou zetten. Maar ik wilde er goed over nadenken en een weloverwogen beslissing nemen. Dat duurde twee maanden en daarna heb ik huis en haard verlaten en ben ik gescheiden van mijn vrouw. Ik moest gaan accepteren dat ik anders was en dit moest ik ook tegen anderen gaan zeggen. Familie en vrienden maakten er geen probleem van, maar ik zag er ontzettend tegenop om

het op mijn werk te vertellen. Ik was ervan overtuigd dat ze het nooit zouden begrijpen en ik dacht dat mijn voorspoedige carrière wel snel beëindigd zou worden. Niets van dat al. Zelfs bij luchtmobiel kun je gewoon homo zijn en daarvoor uitkomen.'

'Ik zou in juli 1999 uitgezonden worden naar Kosovo met mijn eenheid, daarom dacht ik dat ik het beter voor me kon houden. Het moest niet groter worden dan het was en mijn verhaal zou alleen maar afleiden van de werkelijkheid. Ik wilde mezelf bewijzen dat ik me daar in de hand zou hebben. Ik wilde geen misbruik maken van mijn positie als commandant, baas van 125 mannen. Maar toen was ik daar in Kosovo. Zeven dagen per week, 24 uur per dag in een kleine gemeenschap. Alles kom je van elkaar te weten. Mensen vertellen hun verhaal tegen je en vragen ook heel direct naar jouw privé. En toen heb ik het gedurende die uitzending tegen wat mensen verteld, ongeacht rang of stand. Zonder uitzondering reageerden zij met: 'Ja, en? Is dat een probleem?'. Ze vonden me kennelijk een goeie baas en ze waardeerden mijn openheid en het vertrouwen. Ik heb ze wel op het hart gedrukt het verhaal voor zich te houden. Dat is gebeurd. Het werd geen issue, er werd niet over gepraat, terwijl ze er toch mee hadden kunnen scoren! Door deze ervaring durfde ik tegen het einde van de uitzending de kurk van de fles te halen en niet langer geheimzinnig over mijn homo-zijn te doen. Maar hoe doe je dat? Ik wilde het niet groter maken dan het was en ik zou nooit op appèl openheid van zaken geven. Ik besloot de olievlek gewoon groter te laten worden. De negen mensen die ervan op de hoogte waren heb ik carte blanche gegeven om er met anderen over te praten. Dat gebeurde toen inderdaad onmiddellijk. De reacties waren wederom zeer positief. 95% had er geen probleem mee dat ik homo ben en de rest hield zijn mond. Ik kreeg veel steun, juist van de mensen die met me in Kosovo waren. Zij besloten het voor me op te nemen als ze in Nederland zouden zijn. Nu, zes maanden later wordt er af en toe een geintje gemaakt, verder hoor ik er niks over. Ik heb het gevoel alles onder controle te hebben, ik voel me goed in mijn huidige functie. Mijn mensen steunen me en daar ben ik ze dankbaar voor.'

Eward Koning

Ik dacht dat ik me zou moeten aanpassen

Birol Metin, korporaal bij het beveiligingssquadron 640 op de Vliegbasis Volkel.

Ik ben 25 jaar, ben getrouwd en heb een kind. Ik ben geboren in Turkije en heb tot mijn tiende in Istanbul gewoond. Mijn vader is begin jaren 70 naar Nederland gegaan als gastarbeider. Hij heeft hier altijd hard moeten werken en op een gegeven moment besloten zijn gezin ook hierheen te halen. Zo ben ik dus hier beland. Ik ben eerst in een schakelklas terecht gekomen om Nederlands te leren. Daarna heb ik de LTS gedaan. Daarna nog 2 jaar metaal op een ROC. Maar omdat er toen weinig werk in de metaal was, heb ik me aangemeld bij de Klu. Ik dacht dat ik me erg aan zou moeten passen, omdat ik ervan uitging hoe het er in het Turkse leger aan toegaat met strenge discipline en gehoorzaamheid. Maar dat viel gelukkig erg mee. Ik ben Aleviet. Alevieten zijn moslims die natuurlijk in Allah geloven en alle moslimfeesten vieren (zoals het suikerfeest ter afsluiting van de Ramadaan, het slachtfest). Verder zijn Alevieten heel vrij. Ik drink bijvoorbeeld -met mate- alcohol, ik kom nooit in een moskee, ik doe niet mee aan de Ramadan.

Wij kennen wel een 12-daagse vasten. Dan mogen we overdag geen water gebruiken, geen vlees eten en de mannen mogen zich twaalf dagen lang niet scheren. Toen ik dat een paar jaar geleden hier aankaatte, werd ik uitgelachen. Hier rondlopen met een baard en nog wel bij de LB. Dat kon natuurlijk niet. Ik heb het daar verder maar bij gelaten. Ik heb de Nederlandse nationaliteit en voel me helemaal Nederlander. Ik heb veel Nederlandse vrienden. En als Nederland in de EK tegen Turkije moet voetballen, ben ik echt voor Holland. Toch word ik door mijn collega's hier nog als Turk gezien. Dat merk je af en toe. Toen bijvoorbeeld een paar weken geleden twee Engelse hooligans door Turkse hooligans werden doodgestoken, wordt er op die vuile Turken gescholden en ook naar mij gekeken. Daar ben ik natuurlijk niet blij mee. Ik ben dus Nederlander, maar ben ook Aleviet. En daar ben ik trots op.'

Raadsman Gerard Snels

Waarderen van verschillen

Managing diversity kan alleen BY POWER!

VERSCHILLEN

IN OPLEIDINGNIVEAU

IN OPVOEDING

IN LEEFTIJD

JONGE EN OUDE MILITAIREN

IN FYSIEK GESTELDHEID

IN WERKERVARING

DENK AAN: PERSONEEL MET EN ZONDER UITZENDERVARING /

HERINTREDENDE VROUWEN / HORIZONTALE INSTROMERS

IN NATIONALITEIT

DENK AAN: DUITS/NEDERLANDS LEGERKORPS; WERKEN IN EEN

MULTINATIONALE TEAMS, EENHEID WORDT GEPLAATST

ONDER HET COMMANDO VAN EEN BUITENLANDS BATALJON

IN SEKSE

IN COMPETENTIES

IN WAPENS EN DIENSTVAKKEN

IN ETNISCHE ACHTERGROND

TUSSEN BURGERS EN MILITAIREN

IN SEKSUELE VOORKEUR

IN AANSTELLINGEN

BBT EN BOT / FULLTIME BAAN / DEELTIJDBAAN

IN RELIGIEUZE ACHTERGROND

IN TAALGEBRUIK

IN POLITIEKE VOORKEUR

IN OMGAAN MET MENSEN

Dat verschillen tussen mensen nuttig kunnen zijn bij het werk is een opvatting die de laatste jaren bij meer mensen postvat. *Managing diversity* is de term die gebruikt wordt als bij het werk gebruik wordt gemaakt van verschillen tussen mensen. Als teams en eenheden bewust divers worden samengesteld om de verschillen te benutten. Dat verschillen tussen mensen ook voor de krijgsmacht zeer nuttig kunnen zijn blijkt bijvoorbeeld uit het optreden van de US Army tijdens de Operatie Restore Hope in Somalië. In tegenstelling tot de Canadezen, Italianen en Belgen zijn de Amerikanen nauwelijks onbeheerst en excessief opgetreden. De verklaring hiervoor is dat de Amerikaanse eenheden divers waren samengesteld. Ze bestonden uit Afro-Amerikaanse, vrouwelijke en Angelsaksische soldaten. Als het aan deze laatste groep had gelegen dan waren ze hard van leer getrokken tijdens hun optreden. Maar juist de Afro-Amerikaanse en vrouwelijke soldaten verzetten zich tegen deze robuuste wijze van taakopvatting. Door hun culturele achtergrond waren zij beter in staat zich te verplaatsen in de plaatselijke bevolking. Door de opstelling van deze Afro-Amerikaanse en vrouwelijke soldaten is de missie van de Amerikanen niet verworden tot een anti-humanitaire actie.

Een Nederlands voorbeeld waaruit blijkt dat divers samengestelde teams effectiever kunnen zijn komt van de Koninklijke Marechaussee. De teams die op Schiphol belast zijn met de uitzetting van uitgeprocedeerde asielzoekers worden zorgvuldig samengesteld. Een team dat bestaat uit louter blanke jonge mannen wekt meer agressie op dan een meer divers samengesteld team. Daarbij komt dat een uitzetting vaak een zeer moeilijk hanteerbare situatie is, die de teamleden niet in de koude kleren gaat zitten. Het is dan ook belangrijk dat de teamleden elkaar kunnen opvangen. Wat oudere teamleden met werker-
varing worden dan ook betrokken bij dit werk.

Een voorbeeld uit het dagelijks leven van een logistiek peloton laat zien dat het gezamenlijk optreden van een luitenant en haar plaatsvervanger versterkt wordt doordat ze zo verschillend zijn. De luitenant vertelt: *'Mijn plaatsvervanger is helemaal niet directief. We hebben gewoon een hele duidelijke taakverdeling, als er hard opgetreden moet worden in het pe-*

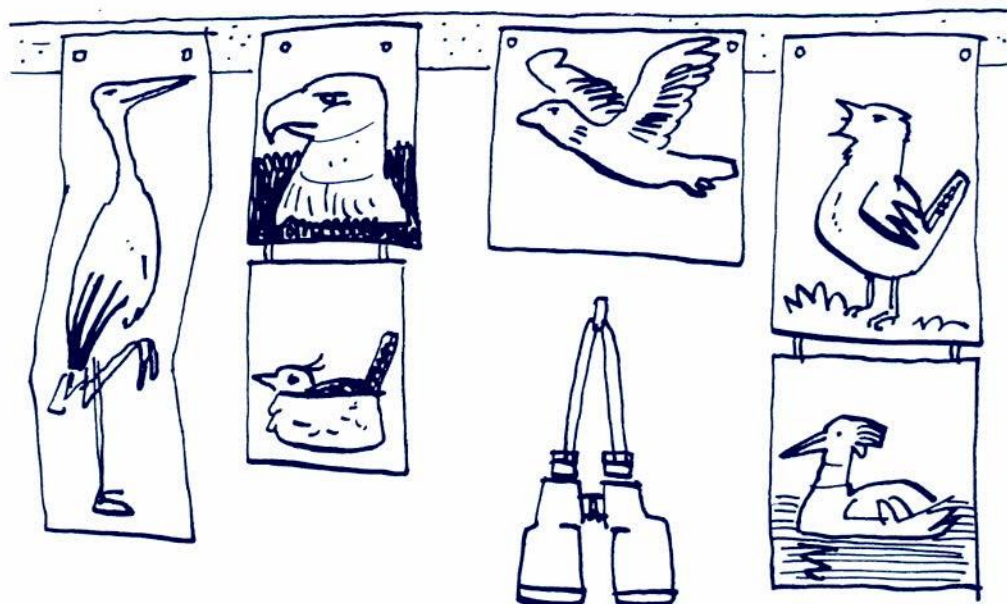

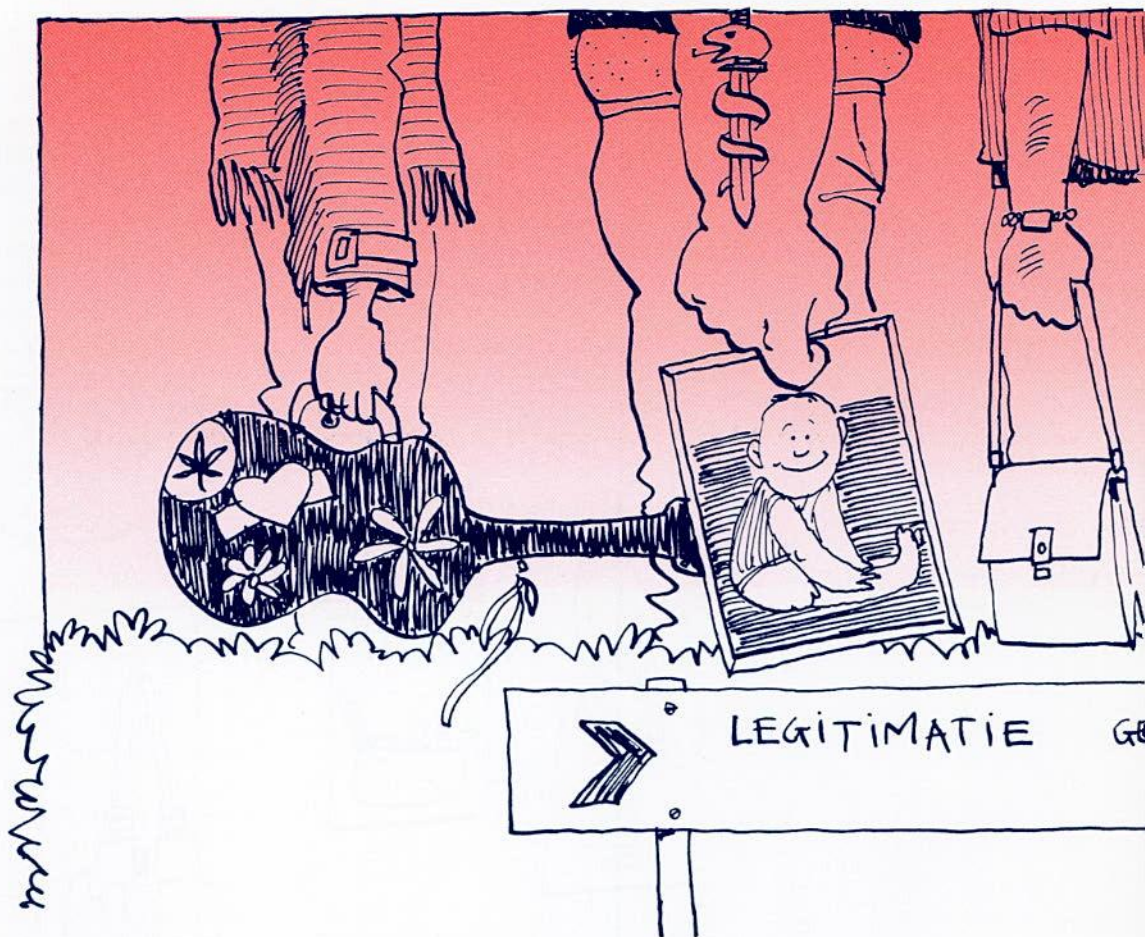
loten of als er dingen beslist moeten worden dan is dat mijn taak. Op het moment dat er zachte he-
lende woorden nodig zijn dan komen ze meestal
naar hem. Omdat wij zo totaal verschillend zijn,
vullen we elkaar heel makkelijk aan. Er zijn dus
weinig punten van discussie of waar het heel erg
botst. Hij heeft ook zoiets van jij bent pelotons-
commandant dus jij bepaalt in principe.'

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat het
voor Defensie zeer de moeite waard is om te

streven naar en het optimaal benutten van
personele diversiteit. Het verbetert niet alleen
de effectiviteit en kwaliteit van het gezamen-
lijk functioneren, het vergemakkelijkt ook de
personele vulling en het komt het maat-
schappelijke imago van de krijgsmacht ten
goede.

Als Defensie openstaat voor personele diversi-
teit kan de organisatie op allerlei segmenten
van de arbeidsmarkt personeel werven.

Bovendien zal een krijgsmacht die qua personeel een goede afspiegeling is van de Nederlandse samenleving beter geaccepteerd worden door de maatschappij.

De vraag is nu wat Defensie al heeft bereikt op het gebied van managing diversity? Hoe staat het eigenlijk met het diversiteitsklimaat van Defensie? Wordt diversiteit echt erkend en gewaardeerd door de organisatie? In hoeverre is de organisatiecultuur aan het veranderen, zodat verschillen niet meer hoeven te worden verstopt?

Om een inschatting te kunnen maken van het diversiteitsklimaat van Defensie moeten we op drie niveaus in de organisatie kijken, namelijk op individueel niveau, groepsniveau en op organisatieniveau.

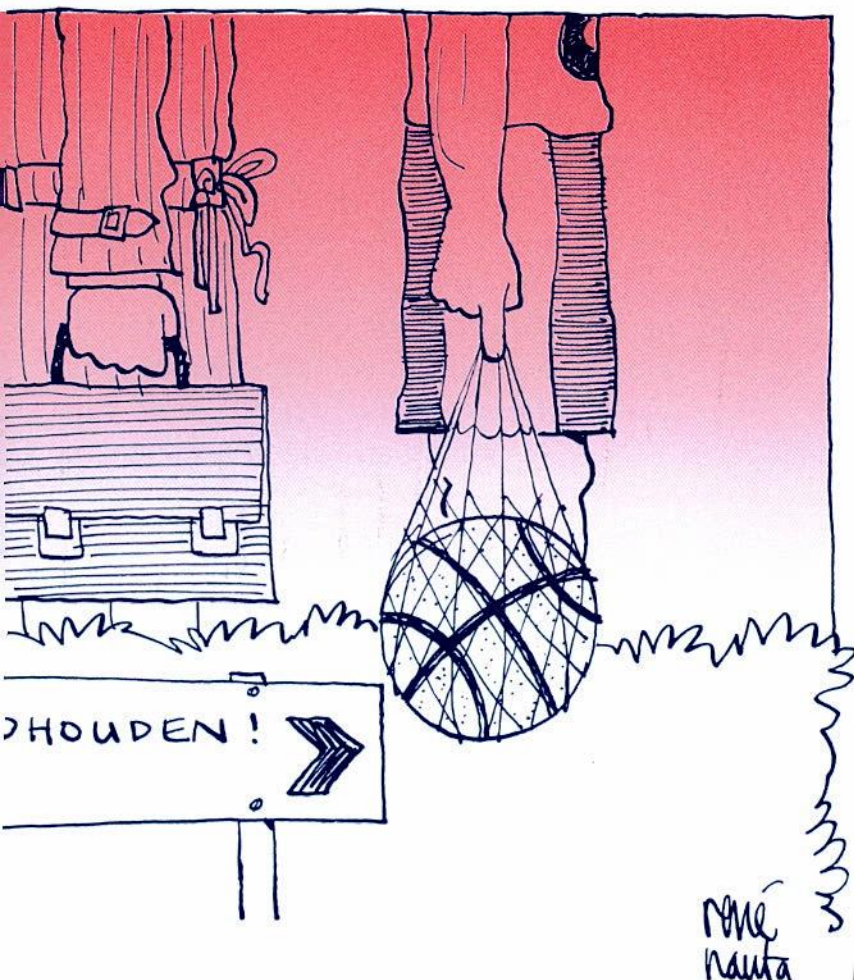
Het diversiteitsklimaat wordt op **individueel** niveau bepaald door de mate waarin de individuele personeelsleden zichzelf kunnen zijn en de mate waarin ze vooroordelen hebben over elkaar en in hoeverre ze stereotypen. Vooroordelen en stereotypen kunnen leiden tot discriminatie, pesten, roddel en intimiderend gedrag. Officieel is niet bekend hoe personeel binnen de krijgsmacht denkt en welke

meningen zij zijn toegedaan. Een sociaal cultureel profiel van het Defensiepersoneel ontbreekt. Ook zijn er geen cijfers over pesten en intimidatie op de werkplek. In de loop van dit jaar wordt er krijgsmachtbreed een groot onderzoek gedaan naar 'ongewenste omgangsvormen'. Hoewel er (nog) geen harde cijfers over zijn, weet iedereen die een tijdje in Defensieland meeloopt dat er nog wel wat te verbeteren valt op het punt van 'respectvol met elkaar omgaan'. Binnen alle krijgsmacht-delen wordt dan ook hard gewerkt om via cursussen en workshops het personeel er van te doordringen dat samenwerken begint bij acceptatie en onderling respect. De Koninklijke Landmacht heeft hiervoor zelfs een serie video's ontwikkeld over seksuele intimidatie, pesten op het werk, homoseksualiteit en racisme. De Klu heeft 20.000 folders onder het personeel verspreid over seksuele intimidatie. Daarnaast worden bij de verschillende krijgsmacht-delen de werkzaamheden

van de vertrouwenspersonen uitgebreid. Het diversiteitsklimaat op **groepsniveau** is de wijze waarop groepen omgaan met verschillen in de groep met groepsconflicten. Als

**Nog steeds is
Defensie een wit
mannenbolwerk!**

het diversiteitsklimaat op dit niveau goed is dan worden onderlinge verschillen besproken. Als het klimaat niet goed is dan gaat het om 'slikken of stikken' en zijn er sterke superioriteitsgevoelens van de ene groep ten aanzien van de andere. De volgende vragen zijn voorbeelden van vragen die voor Defensie relevant zijn om inzicht te krijgen in het diversiteitsklimaat op groepsniveau:

- Hoe wordt er op een afdeling samengewerkt tussen militairen en burgers?
- Voelt de ene groep zich, tijdens een uitzending, superieur aan de andere groep?
- Zijn er machtverschillen en statusverschillen tussen BOT-ers en BBT-ers?
- Mogen militairen zowel hun mannelijke als vrouwelijke kanten laten zien?
- Wat zijn de dominante communicatiestijlen binnen Defensie en zijn die altijd effectief?

Allemaal vragen waar nog geen antwoord op kan worden gegeven. Met andere woorden: over het diversiteitsklimaat op groepsniveau binnen Defensie is weinig bekend.

Het diversiteitsklimaat op **organisatieniveau** heeft te maken de cultuur, socialisatieprocessen, de wijze waarop de macht verdeeld is en de informele netwerken. Voor een organisatie, zoals de krijgsmacht, die van

oudsher sterk gericht is op homogeniteit en uniformiteit, ('naar rechts richten', 'alle neuzen dezelfde kant op') ligt het benutten van verschillen niet zo voor de hand. Defensie heeft de neiging om de verschillen tussen personeelsleden juist uit de weg te gaan. Nog steeds ligt de nadruk op aanpassen en nog steeds is Defensie een wit mannenbolwerk! Verschillen worden alleen getolereerd, niet geaccepteerd, laat staan gewaardeerd. Heel langzaam komt hier, voornamelijk beleidsmatig, wel wat verandering in. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de beleidsbrief emancipatie Defensie (1997) waarin letterlijk staat: '...het accent in emancipatiebeleid wordt verschoven van de achterstand van vrouwen naar de erkenning van de waarde van verschillen tussen mensen. Diversiteit in sekse, leeftijd, etniciteit, seksuele voorkeur en religie worden gezien als een bron van kwaliteit voor de samenleving'. De instroom en het behoud van vrouwen krijgt redelijk aandacht, maar binnen de organisatie is nog niet veel oog en oor voor mensen met een andere etnische achtergrond, mensen die een ander soort dienstverband willen, een ander soort loopbaan voor ogen hebben, voor militaire koppels die bij elkaar in de buurt geplaatst willen worden of militaire leiders die behoefte hebben aan coaching. Conclusie: ook op het niveau van de organisatie moet nog een hoop gebeuren wil er sprake zijn van een goed diversiteitsklimaat.

Alles overziend kan gesteld worden dat er binnen Defensie vooral op het individuele niveau gewerkt wordt aan het diversiteitsklimaat. Maar managing diversity kan alleen maar van de grond komen als de top van de organisatie zich daarvoor met hart en ziel wil inzetten. Wat we nu zien is dat er hier en daar binnen Defensie wel het nodige gebeurt, maar dat een algemene strategische onderbouwing ontbreekt. Het commitment van de top is onzichtbaar. Managing diversity kan alleen slagen door management-by-power!

Jolanda Bosch

Voorzitter Defensie Vrouwen Netwerk
Docent op de Koninklijke Militaire Academie

Je bent zo
mooi
anders
dan ik

natuurlijk
niet meer of
minder
maar

zo mooi
anders,

ik zou je
nooit

anders dan
anders willen

HANS ANDREUS

Asem

Richard Bierkens (20) woont in Dinterloord, Noord-Brabant, en volgt de Elementaire Vakopleiding Mariniers (EVO) in de Van Ghentkazerne in Rotterdam.

Ik kom uit een klein dorp, maar ik vind de verschillen met de grote stad niet enorm. Je moet in ieder geval de verschillen niet groter maken dan ze zijn. Met de jongens uit mijn klas die uit de grote stad komen, kan ik goed opschieten. Dat je met iedereen in principe moet kunnen samenwerken, wordt er bij ons al vanaf het eerste moment ingeprent. 'Mijn kennismaking met de stad is eigenlijk heel gelijkmatig gegaan. Ik ben in Dinteloord naar de basisschool gegaan. Hierna kwam ik terecht op de LTS in Roosendaal. Die overgang vond ik veel groter dan de overgang naar Rotterdam. Je voelt dat je steeds 'losser' van huis komt te staan en dat je zelfstandiger wordt. Wanneer ik wat fundamenteeler nadenk over de verschillen met jongens uit de stad dan zie ik eigenlijk op drie gebieden dat ik anders ben. Ten eerste is dat mijn taalgebruik. Ik praat nogal plat. Zo zeg ik geen 'dorp', maar 'durp'. Een ander voorbeeld wat ik laatst bij de hand had is, dat ik zei dat ik geen 'asem kon halen'. Ik bedoelde te zeggen dat ik geen 'adem kon halen'. Dat is toch wel lastig als mensen drie keer moeten vragen wat je precies bedoelt. Daarom probeer ik

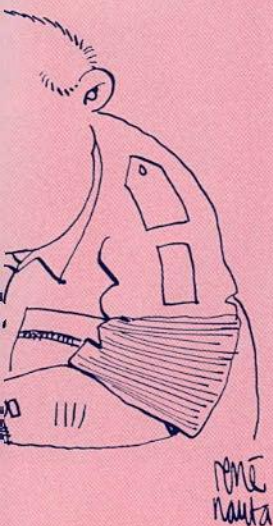

mijn taalgebruik wel wat aan te passen. Een tweede verschil tref ik aan wanneer ik uitga. Een paar weken geleden ben ik met mijn vriendin en een vriend en zijn vriendin in Rotterdam uit geweest. Wij zijn naar een grote discotheek geweest. Ik stond binnen een half uur weer buiten en vond het echt niks. Jammer van de f 35,- entree per persoon. Ik voelde mij niet op mijn gemak. Er heerst een wat gespannen sfeer en het is zo onpersoonlijk. Dat is in Dinteloord wel anders. Daar ga ik op de vrijdagavond naar een jongerencafé Iedereen kent elkaar, het is er gezellig en gemoedelijk. Je vindt er echt nog het uitgaansleven van vroeger. Dat trekt mij veel meer dan die grote onpersoonlijke ruimten met opgefokte mensen. Een derde verschil met de grote stad is de drukte op straat. In de stad is het altijd druk in het verkeer en

er is veel lawaai. Mijn moeder zei nog laatst dat ze altijd weer blij is als ze terug komt in ons dorp. Ik voel dat net zo. Bij ons in Dinteloord is nog ruimte en rust. Als ik de drukte in wil dan zoek ik die wel op. Zo'n volle stad doet volgens mij ook wel wat met mensen. Het is net alsof ze meer voor zichzelf moeten opkomen. Mensen zeggen sneller wat, als ze iets niet bevalt. Ik maak bijna nergens een probleem van. Over een tijdje zal ik wel op mij zelf gaan wonen. Ik wil dan toch in een dorp blijven wonen omdat ik de voordelen zie ten opzichte van een grote stad.'

Raadsman Erwin Kamp

Vreemde eenden: toffe meiden

De vreemde eend in de bijt is vaak iemand die flinke kringen in het water veroorzaakt. Iemand die de boel omgooit, die met heel andere denkbeelden aan komt zetten en die daar in het gunstigste geval positieve dingen mee teweegbrengt, bedoeld of onbedoeld. En zowel in de literatuur als in de film is zo'n eend vaak een vrouw. Het gaafste voorbeeld is misschien wel Pippi Langkous, de kleine anarchiste die op een dag het huis naast twee brave Zweedse kinderen betreft en met haar fantasie en haar ondermijning van het gezag letterlijk maar vooral figuurlijk een ware revolutie in gang zet. Bij de grote-mensenfilms springen er ook twee

producties uit die het begrip volledig dekken. De zwarte Duitse regisseur Percy Adlon maakte in 1987 de film *Bagdad Cafe* (die aanvankelijk *Out Of Rosenheim* heette). Vanaf de dag dat ik die film zag, staat hij op mijn lijstje van Persoonlijke Favorieten, waar hij voortdurend met *Shoot The Moon* strijdt om de eerste plaats. Ik heb de film onlangs voor een heleboel geld in een antiquariaat op de kop kunnen tikken, en alleen al de wetenschap dat ik hem elk uur van de dag kan opzetten is een bron van troost.

In de film komt een dikke Duitse toeriste, Yasmin (Marianne Sagebrecht) op een dag met haar zware koffer aankloppen bij een

Uit: *Saving Grace*

café annex motelletje midden in de woestijn van Arizona. Ze heeft ruzie gehad met haar lompe echtgenoot en is eenvoudig uit de auto gestapt. Het bedrijfje, dat om onduidelijke redenen Bagdad Cafe heet, wordt gerund door de broodmagere, zwarte Brenda (C.C.H. Pounder) die bijna bezwijkt onder de werkdruk. Ze heeft haar niksnut van een man net de deur uitgegooid. Haar dochter doet niet anders dan pierewaaien en haar zoon wijdt al zijn aandacht aan het spelen van fuga's van Bach op de piano, zodat zij voortdurend op zijn baby moet passen. Brenda is niet blij met die dikke Duitse dame, maar weigeren kan ze ook niet, want elke cent is meegenomen. Yasmin krijgt een kamer, en moet het verder maar uitzoeken. Als ze zich wil verkleeden, ontdekt ze dat ze de koffer van haar man heeft meegenomen: alleen maar mannenkleden, plus een goocheldoos. Met deze valse start begint Yasmin aan wat later haar nieuwe leven zal blijken te zijn. Ze probeert zich verdienstelijk te maken en is vriendelijk voor de kinderen van Brenda. Maar als ze op een dag

het kantoor van Brenda heeft uitgemest, is de maat vol. Die stort al haar woede en frustratie over het leven dat haar zo slecht bedeed heeft, uit over de arme Yasmin, die de stortvloed gelaten over zich heen laat komen. Aan het einde van haar tirade bijt Brenda Yasmin toe: 'en speel voortaan met je eigen kinderen'. En pas als Yasmin antwoordt: 'die heb ik niet,' komt Brenda met een schok tot bezinning. Want zij loopt dan wel de hele dag te schelden en te klagen, maar een vrouw die helemaal niemand heeft om over te schelden of te klagen, dat moet nog erger zijn..

Vanaf dat moment komen de vrouwen stap voor stap nader tot elkaar. Yasmin heeft van de nood een deugd gemaakt en met de doos uit de koffer van haar man een paar goocheltrucs geleerd. Die past ze met veel succes toe in het café en al snel beginnen de klanten binnen te stromen. Bovendien wordt de buurman van Brenda, een al wat oudere kunstschilder (Jack Palance) tot over zijn oren verliefd op die romige Beierse vrouw. Helaas moet Yasmin na drie maanden terug naar Duitsland, want een verblijfsvergunning heeft ze niet. Maar dat is bepaald nog niet het eind van het verhaal. Bagdad Café is een van de meest opbeurende films die ik ken. Er komt geen enkel mooi

mens in voor, maar de betovering van de relatie tussen die twee volkomen verschillende vrouwen, die het beste in elkaar naar boven weten te halen, blijft nog dagen hangen. De indringende titelsong doet de rest.

De film **Saving Grace** laat nog een paar weken op zich wachten, maar zal zeker ook een groot publiek weten te bekoren. Deze Engelse productie is het regiedebuut van Nigel Cole, die samen met mannelijke hoofdrolspeler Craig Ferguson het script schreef op grond van drie krantenberichten die hij combineerde. Ook in dit verhaal staat een vrouw centraal die noodgedwongen haar leven een heel andere wending geeft en daardoor in een voor haar totaal vreemde wereld terechtkomt. Grace is een dame van zeer goede komaf. Als haar echtgenoot overlijdt, ontdekt ze dat hij haar alleen maar schulden heeft nagelaten. Zelfs op haar prachtige huis rust een enorme hypotheek, en een minnares had hij ook. Aanvankelijk maakt de weduwe de post niet open, zodat ze volkomen overvallen wordt door de meneer van de bank die komt vertellen dat het huis verkocht moet worden. Juist dan komt haar trouwe tuinman vragen of hij een paar plantjes die niet willen gedijen, bij haar in de kas mag zetten. Want Grace heeft nooit een vak geleerd, maar ze heeft wel groene vingers. Het bewuste plantje begint na nog geen vier en twintig uur onder de goede zorgen van Grace te groeien als een tierelier. Het blijkt een hennepplant te zijn. Als Grace dan ook nog van de tuinman hoort dat wiet van goeie kwaliteit tegenwoordig meer opbrengt dan goud, is haar besluit snel genomen. Ze mikt al haar nuffige orchideeën die ze tot dan toe in haar prachtige kas kweekte, zonder pardon de deur uit, en begint op grote schaal marihuana te kweken. Ook in dit verhaal zijn de bijfiguren net zo schilderachtig als de hoofdpersonen. Zo heeft de tuinman een vriendin die op een vissersboot werkt. Als Grace ontdekt dat het meisje zwanger is, verbiedt ze de tuinman om met de eerste oogst naar het gevaarlijke Londen te gaan: hij mag geen risico's nemen nu hij vader wordt, dus ze doet het zelf. Het levert een van de geestigste scènes uit de film op. Maar ook de plaatselijke dominee, de agent van politie en de minnares van overleden man hebben hun aandeel in het geheel. Uiteindelijk beperkt Grace zich tot één oogst. Daarna verwerkt ze haar belevenissen in een boek dat prompt een bestseller wordt, en ze trouwt met de knappe drugsdealer. De titelrol in de film wordt gespeeld door Brenda Blethyn, die na haar bejubelde rollen in *Secrets and Lies* en *Little Voice* een beroemdheid is geworden, in en buiten Engeland.

Leo van Opzeeland

Geraniumrelatie

Marius Krijger, kapitein

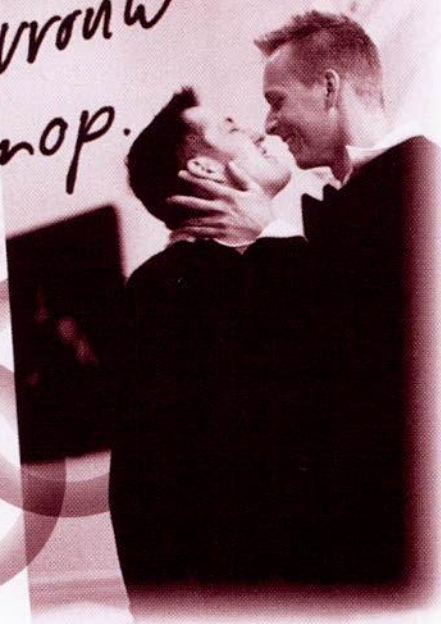
Anders, ja wat zou er anders moeten zijn? Wij hebben al jaren zo'n geraniumrelatie, zo noemen ze dat. Hij thuis en ik verdien de kost. Of dat nu zo anders is? Wat nu door de uitzendingen wel belangrijk is geworden voor ons, is dat we de zaken goed moeten regelen. Misschien meer dan tussen een man en een vrouw, zo komt dat wel bij mij over. Je wilt voor je vriend toch dezelfde rechten als wanneer het je vrouw zou zijn. Stel dat er met mij wat gebeurt. Het drukt je er wel met je neus op dat je als homo toch anders wordt bekeken. De relatie dan, voor de buitenwereld. Voor ons zelf maakt het natuurlijk niet uit. Och, het heeft ook zijn leuke kanten. We zijn naar ringen wezen kijken, zo wordt de partnerregistratie toch nog een beetje feestelijk. Een paar goede vrienden erbij, gezellig eten. Een huwelijksdag zal het niet worden. De familie kijkt daar toch wat anders naar, maar ze accepteren het wel. We zijn ook wat ouder, mijn coming out was al op latere leeftijd en voor mijn vriend eigenlijk ook. Kijk, dit is de advertentie waar ik op gereageerd heb, nu alweer zo'n negen jaar geleden. Ik dacht, waarom ook niet. Je komt toch op een leeftijd dat je wat meer voor jezelf wilt en niet altijd bij je moeder wilt blijven

wonen. Ik heb nooit zo dat fanatieke gehad, dat ik voor mezelf opkwam omdat ik homo ben, maar toen ik deze advertentie zag, dacht ik, ja. En toen was het nog gelijk de goede ook.'

'We wonen nu al jaren hier. Mooi huis, dicht bij het centrum en toch vrij. Weet je waar ik veel aan heb gehad? Aan de homo-conferenties. Het gaat ergens over en je voelt je er thuis. Dat gevoel is anders dan op je werk, ook al heb ik daar geen probleem gehad met mij anders-zijn. Voor mij is mijn werk niet mijn thuis, als je begrijpt wat ik bedoel. Ik hoef ook niet zo nodig homo te zijn. Sommigen hebben echt een naam opgebouwd, hun nek uitgestoken, maar voor mij hoeft dat niet zo. Ik doe mijn werk en privé is privé. Wat je wel ziet is dat de maatschappij verandert. Als homo val je niet meer zo op door je manier van leven. Zoveel mensen wonen samen, je valt niet meer buiten de boot als je niet getrouwd bent. Het is allemaal wat makkelijker. Soms denk ik wel eens dat we nu interessant worden omdat men denkt dat we veel geld te besteden hebben. Moet je deze reclame zien, dat was vroeger ondenkbaar. Misschien doe je als homo wel meer aan de verandering van de maatschappij dan je denkt. Gewoon omdat je anders bent.'

*Daar kan
geen vrouw
tegenop.*

Als een vis door het water glijden

De groep komt binnen bij de G.V.-bijeenkomst. Ze zien er allemaal hetzelfde uit, die jongens in hun gevlekte pakken. En ze gaan allemaal op dezelfde manier in de stoelen hangen die ik heb klaargezet. Alhoewel, ze verschillen heel veel, merk ik, wanneer ik ze een voor een aankijk. Juist omdat ze er in eerste instantie zo gelijk uitzien, vallen je in tweede instantie de verschillen op.

We willen als geestelijk verzorgers altijd graag aansluiten bij de leefwereld van de mensen waar we mee werken. 24 verschillende mensen zitten er voor me. 24 verschillende leefwerelden. De één al jaren zelfstandig, de ander net van moeders pappot vandaan. Ik probeer het met: Wat vinden jullie van tatoeages en piercings. En wat vinden jullie dat Defensie daarvan mag zeggen? De groep veert op. Want daar vinden ze allemaal wel wat van.

'Ik heb ze al een tijdje, mijn twee tatoeages. Van mijn ouders mocht ik er geen laten zetten. Ze vonden het ordinair. Er waren bepaalde mensen die van die plaatjes hadden, zeiden ze. Ze wilden niet dat ik bij die mensen hoorde. Maar toen ik 18 werd, mocht ik het zelf bepalen. Nou was ik het er al niet mee eens, dat tatoeages alleen bij bepaalde mensen hoorden. Maar misschien was dat in de

tijd van mijn ouders wel anders. Nu is het helemaal niet raar meer dat je zo'n plaatje ergens op je lijf hebt. Ik heb heel erg lang gezocht naar wat ik op mijn bovenarmen wilde hebben. In boeken bij tattoo-shop, en in de bibliotheek. Toen heb ik mijn keuze gemaakt. Niet te groot, ik wil ze wel kunnen verstoppen. Niet omdat ik me ervoor schaam. Maar, omdat ik zelf wil kiezen of ik ze wil laten zien. Soms is het handiger, om ze te bedekken, om discussie te voorkomen. De eerste avond bij mijn nieuwe vriendin thuis, heb ik wel een T-shirt met mouwen aangetrokken. Je weet niet wat mensen ervan vinden. Je hebt kans dat ze je dan meteen in een bepaald hokje duwen. De ouders van mijn vriendin zijn net zo oud als die van mij, dus die vinden zo'n beetje dezelfde dingen. Toen ze me eenmaal kenden, heb ik de tatoeages natuurlijk wel laten zien. Ik heb ook uitgelegd waarom ik deze gekozen had. Ze vonden ze wel mooi, ook al zouden ze het zelf nooit doen. En, ze hoopten dat ik hun dochter er niet mee aan zou steken. Ook weer omdat ze ervan uitgingen dat dat niet bij nette meisjes past. Dus die vooroordelen zijn er wel, nog steeds.'

'In onze groep hebben vier mensen een tatoeage. Er zijn er vijf of zes die het helemaal niet zouden willen. En de rest gaat er nog wel een keer een laten maken. Ik kan me goed voorstellen, dat je met een groepje besluit dat je allemaal dezelfde tatoeage kiest. Wanneer je met die groep bijvoorbeeld bent uitgezonden en je hebt een hele goede uitzending gehad met elkaar. Dat je

dat als het ware wilt vastleggen voor je leven. Allemaal samen naar de shop en allemaal achter elkaar dezelfde tatoeage. Iets wat een bepaalde betekenis heeft. En waar je altijd, wanneer iemand je er naar vraagt, dat verhaal bij kunt vertellen. Je maakt dan voor je leven deel uit van een bepaalde groep. Zo heb je ook andere groepen die dezelfde tatoeage laten zetten. In Japan bijvoorbeeld. Van die menen die tot een bepaald genootschap horen. En dan een draak of een slang laten tatoeëren. Daarmee zijn ze voor hun leven lang herkenbaar. Want zo'n tatoeage heb je voor je hele leven. Ik heb wel eens gezien dat iemand hem weg had laten halen. Nou, dat ziet er niet uit. Dus je moet wel goed weten wat je doet. En je moet je realiseren dat je dus de rest van je leven eraan vast zit. Of omgekeerd. Misschien is dat de reden dat sommige mensen een ring laten tatoeëren, wanneer ze gaan trouwen. Voor eeuwig. Iemand zei me een keer: een echtgenote kan je altijd nog dumpen. Zo'n tatoeage niet. Daarom is het wel jammer dat sommige mensen in een dronken bui zich laten tatoeëren. Een kater is na een paar uur

wel over, maar dat niet.

Maar wanneer je echt weet wat je doet en je zoekt een mooie tatoeage uit, waarom niet ?

'Als het aan mij zou liggen, dat had ik een heleboel piercings.

Een paar door mijn wenkbrauwen, in mijn navel een, misschien door mijn tepel. Maar het mag niet van de baas. Dat snap ik wel een beetje, hoor, en dat is ook de reden dat ik niet alle piercings heb, die ik zou willen hebben. Door je navel kan niet, bij de Landmacht. Je hoeft maar één keer de touwbaan te doen en je weet wel waarom. Zelfs afplakken helpt dan niet. Piercings door je wenkbrauwen, dat werkt niet met velddienst. Het scheurt allemaal veel te makkelijk uit. En om die de hele tijd af te plakken heeft geen zin. Bovendien trek je je hele wenkbrauwen eruit, wanneer je die pleister er weer af wil halen. Dat ziet er helemaal niet meer uit dan. Mensen vragen wel eens doet dat dan geen pijn, zo'n piercing laten maken. Tja, dat doet het natuurlijk wel. Je kunt nog zo stoer zijn en zeggen: ik voel er niets van. Maar zelfs het maken van gaatjes in je oren, voel je wel. Het is ook een van de bijzondere dingen, bij piercings. Dat je er eerst pijn voor lijdt. Dat je niet zo'n ringetje opplakt, of klemt, maar dat het echt door je vel heen gaat. Een klem piercing is geen echte, ook al ziet niemand meteen het verschil. Pijn hoort erbij. Ik las een

keer dat Janet Jackson een piercing in haar tepel had laten maken, uit liefde voor haar man. Kon hij zien, hoe zij pijn leed voor hem. Dat vind ik nou wel weer een beetje te ver gaan.

Mijn tongpiercing deed in het begin best pijn. In je tong zitten twee spieren en ze schieten dan net tussen die twee spieren een gaatje. Daar gaat dan een staafje van 2 centimeter lengte doorheen. Dat heb je wel nodig, want je tong zwelt op als een gek. Pas na een week wordt het weer een beetje normaal. En dan kun je een korter staafje met zo'n bolletje erop erin doen.

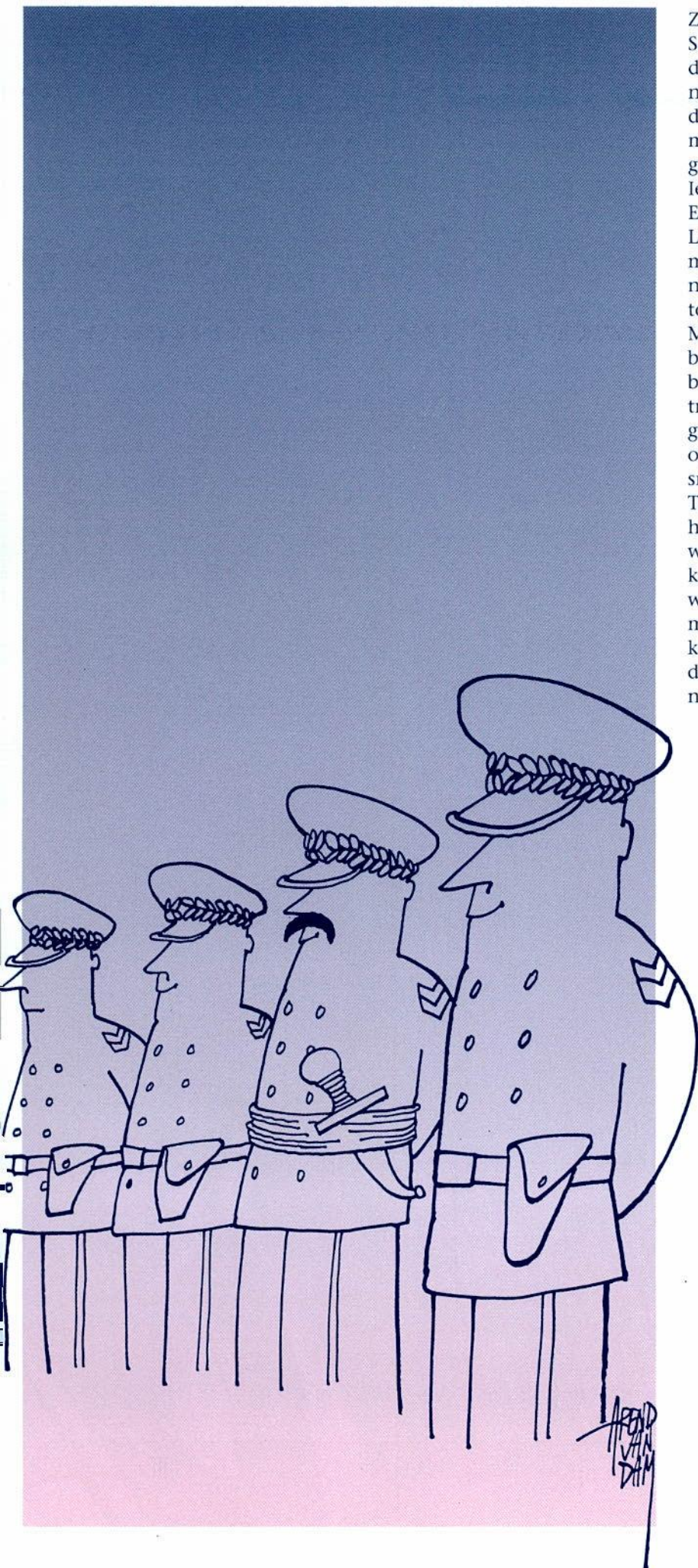
Ik moest wel lachen. De Landmacht heeft iets van: je mag geen zichtbare piercings dragen. Vanwege de uitstraling van de Landmacht. Ik heb geen zichtbare piercing, maar ik heb er wel een. Op een gegeven moment moest ik bij mijn sergeant komen. Vroeg die naar die piercing, want die moest eruit. Heb ik gewoon gezegd, dat hij daar niets mee te maken heeft. Want je kunt hem niet zien. Trouwens, hoever mag je baas gaan? Ze kunnen wel alles verbieden, maar er is wel een grens, vind ik. Ik ben niet helemaal van de baas. En, dat je rekening moet houden met veiligheid, Arbo, dat begrijp ik wel. En dat wil ik zelf ook wel, maar er zijn grenzen!

Sommige mensen vinden het wel raar, een piercing. Maar op andere plekken in de wereld is het helemaal niet raar om allerlei dingen door je vel te steken. Ik heb wel eens iemand gezien, op een foto dan, die cola-blikjes door zijn oorlellen had. Waren die oorlellen helemaal uitgerekt. Dus wat is raar? We eten van alles uit andere culturen, we dragen andere kleding, luisteren naar muziek uit Afrika en dan zouden piercings niet mogen?

'Ik zal je mijn tatoeages laten zien. Want ik ben er heel erg trots op. Ze zijn deel van mijn leven. Op dit moment heb ik allebei mijn benen laten doen. Binnenkort komt er een op de bovenkant van mijn voet. Dat doet enorm pijn, maar dat is ook juist weer iets extra's. Ik kies alleen voor zwart-wit plaatjes. Want dan gaat het om de afbeelding zelf. Kleur leidt maar af. Wat ik kies heeft heel veel te maken met hoe ik in het leven sta. Hoe ik naar de wereld kijk. Over hoe ik graag wil zijn. Achter elke tatoeage zit een verhaal, voor mij. Zoals gelovigen de bijbel kunnen hebben, waaruit ze van dag tot dag steun kunnen halen, zo heb ik mijn tatoeages. Ik lees als het ware mijn benen. En daar vind ik steun in. Elke afbeelding heeft betekenis. Een vis: het water, dat eeuwig stroomt, dat ons al het leven geeft. Dat je niet altijd kunt beïnvloeden. Net zoals je het leven niet altijd kunt beïnvloeden. Een vis glijdt als het ware door dat water heen, zonder het water kapot te maken. Zo horen wij ook door ons leven heen te glijden.

Piercings door je wenkbrauwen, dat werkt niet met velddienst

Zonder dingen kapot te maken. Sommige mensen vinden me raar, dat ik deze dingen op mijn benen heb laten maken. Ik niet dus. Ik vind het kunst, ik vind het iets dat me kracht geeft, ik vind het iets dat bij mij hoort. En mensen hoeven dat niet te begrijpen, mensen mogen dat best afkeuren. Iedereen is anders. Gelukkig maar. En natuurlijk vinden ze het hier bij de Landmacht raar. Uitleggen maakt het niet minder raar, in tegendeel. Dus dat doe ik ook niet meer. Er was een keer een sportdag. En toen liep ik natuurlijk in een korte broek. Moest ik van zo'n hoger iemand een lange broek aan gaan trekken, om mijn benen te bedekken. Nou, daar had ik dus echt geen trek ik. Die man die dat zei, had zelf een grote snor. Dus ik heb gezegd: ik heb mijn lijf op deze manier verfraaid. Jij blijkbaar met die snor. Scheer jij die snor maar eerst af dan. Toen heb ik er niets meer van gehoord. Maar het heeft me wel aan het denken gezet. Iets wat voor mij heel waardevol, heel dierbaar kan zijn, kan door een ander kapot gemaakt worden. Dus nu besluit ik zelf wanneer ik mijn benen wel laat zien en wanneer niet. Je kunt de wereld niet veranderen. En, over iets dat voor mij veel betekent, ga ik geen ordinaire ruzie maken.'

Raadvrouw Immy Beijer

Het gevoel van twee banen

**Audrey Schreiber (29), SGT werkzaam bij de KPLC
(kantoor Pers. leerlingen & cursisten, KMSL) en
moeder van Rowan**

Voordat ik ging solliciteren bij de KLU merkte ik al dat er nogal wat bij kwam kijken. Het moederschap en het militair zijn is geen vanzelfsprekende combinatie. Met mijn moeder heb ik indertijd afspraken gemaakt over de opvang van mijn dochter. Dit betekende dat zelfs in het geval van een uitzending de zorg voornamelijk door mijn moeder zou worden overgenomen. Ook de langere periodes dat ik van huis zou zijn in verband met de opleidingen die ik in het land zou moeten volgen, zou ik kunnen terugvallen op mijn moeder. Dit betekent echter wel dat ik afhankelijk ben van de inzet van mijn moeder. Een probleem wat zich voordeed was dat ik vorig jaar de specialisten opleiding niet kon volgen omdat mijn moeder door haar rug was gegaan. Het is daarom jammer dat er geen structurele opvangmogelijkheid is binnen de organisatie zelf. Weliswaar is er een aanbod waar ik gebruik van zou kunnen maken (Humanitas), maar dit is een vorm van opvang waar ik niet voor kies. Het liefst zou ik Rowan naar een kinderopvang op de basis willen plaatsen, zodat ik zelf de organisatie van de zorg in handen zou hebben. Zij zou op die manier dicht bij mij zijn. Maar helaas is deze vorm van opvang niet aanwezig. In het begin van de initiële opleiding was er het introductie bivak. Dit betekende dat ik twee weken lang mijn dochter niet zou kunnen zien. Het was de eerste keer dat we zo lang van elkaar gescheiden waren. Het was niet makkelijk. In deze lichting was ik de enige moeder. De opleiding was voor mij een bijzonder serieuze aangelegenheid; er hing nogal wat van af.

Dat is nu nog steeds niet veel anders wat de vrije tijd betreft. Ik heb het gevoel dat ik twee banen heb. Ik werk bij de luchtmacht en ik moet er voor mijn dochter zijn. Veel vrije tijd blijft er niet over. In vergelijking met de collega's die geen volledige zorgtaak thuis hebben, betekent dit, waar zij andere opleidingen in de avonduren kunnen doen dat ik pas rond half elf klaar ben met het werk. Het

is jammer dat ik me in deze situatie niet verder kan concentreren op scholing zodat ik mijn carrière verder kan opbouwen.

Ik hoop dat de organisatie mij als volwaardig medewerker beschouwt, want het ouderwetse idee dat je als moeder toch in de eerste plaats thuis bij de kinderen hoort te zijn, steekt hier en daar wel eens de kop op. En daarbij komt dat ik zelf ook regelmatig het idee heb dat ik tekort schiet. Ik kan bijvoorbeeld niet mee naar de zwemlessen van mijn dochter. Rowan vraagt me wel eens of ik kan komen kijken, maar dan moet ik het laten afweten. Het is jammer dat ik zulke dingen moet missen, maar vooral jammer voor haar. Daar staat tegenover dat ze trots is op me: 'Mijn moeder is soldaat!'

De zorg voor de situatie thuis neem ik soms mee naar het werk. Als Rowan ziek thuis is en ik genooddaakt ben om de verzorging aan mijn moeder over te laten, dan ben ik op het werk wel in gedachten nog met haar bezig. Dat kan ik natuurlijk niet zomaar van me afschuiven, dat maakt het concentreren op het werk wel moeilijker. Ook het sociale leven is afgestemd op mijn positie als buitenhuis werkende moeder. Weinig tijd om dingen voor mezelf te doen, alles gaat op aan de twee werkplekken: thuis en de basis.'

Raadvrouw Joke van Straaten

Tekening Veerle (6 jaar)

Macho-cultuur

Jaap van de Kleyn (45), sergeant-majoor administratie bij 420 Hospitaal cie, Ermelo

Ik schaam mij niet voor mijn homoseksualiteit. Ik voel mij niet anders, ik gedraag me nu zoals ik dat wil, al heb ik lang toeneel gespeeld. Ik ben die ik ben. Als iemand zegt: je bent anders, dan zegt dat meer over die ander dan over mij. In deze machocultuur is anderszijn verwarrend. Men vindt het prettig je in een hokje te plaatsen.

Op het schoolbat in Ermelo worden jonkies macho gemaakt. De helft van de instructeurs geeft het verkeerde voorbeeld. Onder grote hoeveelheden drank worden de nieuwe BBT'ers door de instructeurs geïndoctrineerd.

Ik vind het van de gekke. Aan de ene kant zijn er cursussen bijzondere personeelszorg (zoals respectvol samenleven) aan de andere kant wordt wat daarin beleden wordt, met voeten getreden. De goede instructeurs stuurden mij nog wel eens mensen door die met hun coming-out zaten. Die reactie op homoseksualiteit is wisselend positief en negatief. Vooral oudere collega's reageren dubbel: Ik mag je wel, ik heb niks tegen je geaardheid, zolang je maar van me af blijft. Dat wordt dan binnen 10 minuten zes keer herhaald. Van jongere collega's krijg ik meer steun. Onder jongeren is de acceptatie het grootst. Maar ook bij hen zit iets van: ik heb er geen problemen mee, maar... In gesprek valt het meestal uiteindelijk wel mee.'

Raadsman Kees Roza

Een ander geluid

'Wat krijgen we nou?', roept Sylvia als ze de deur opendoet om Caro binnen te laten. 'Is het oorlog of zo?'

Caro lacht: 'Heb je mij nog nooit in gevechtstenuë gezien?'. Niet dus, wel in het Dagelijks Tenue een enkele keer, als Caro van een receptie kwam op vrijdagmiddag, en verder altijd in burger.

Caro trekt gauw een spijkerbroek aan en vertelt onder een lekker glas dat ze die dag moest schieten, zoals wel vaker gebeurt. Zelfs als je een administratieve functie hebt moet je regelmatig het veld in om de basismilitaire vaardigheden bij te houden. Dat kan Sylvia wel begrijpen maar ze vindt het tenue verschrikkelijk.

'Voel je je daar nu lekker in?', wil ze weten.

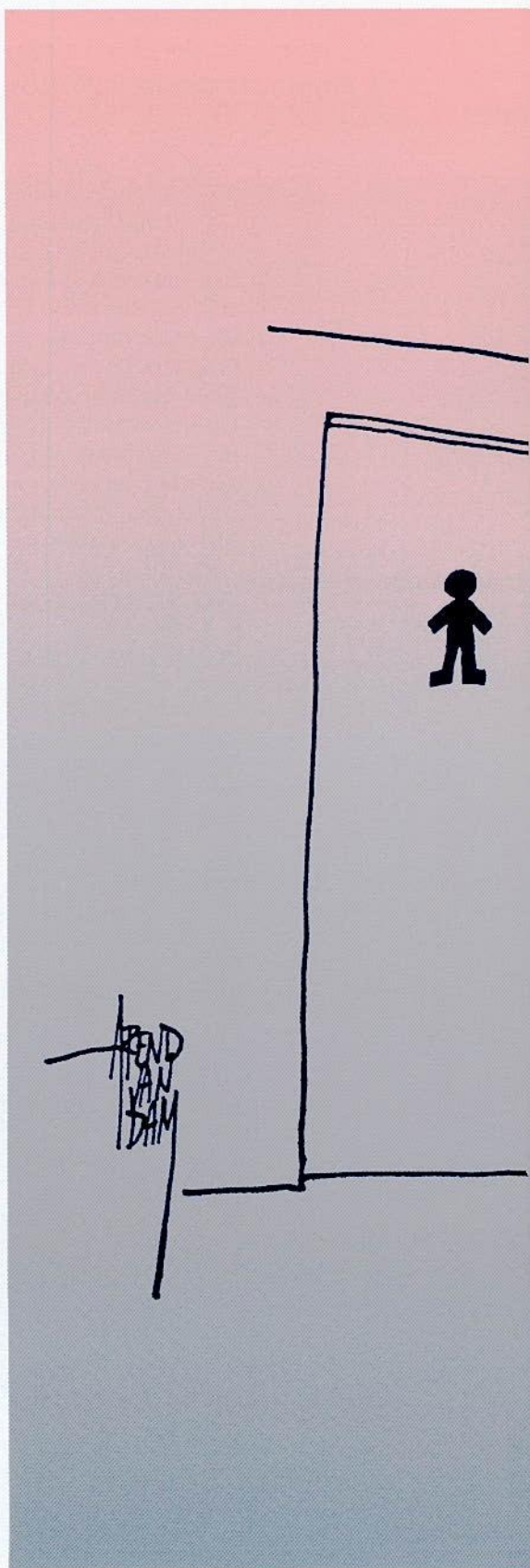
'Niet als ik bij jou op de stoep sta', zegt Caro, 'maar in het veld is het praktisch en maakt het niet uit, iedereen draagt het. Het voordeel van uniformen is dat je in de kleren geen verschillen tussen de mensen hebt, alleen in de rangen en dat zegt dan weer iets over je functie. Als ik mijn uniform draag ben ik samen met de anderen helemaal bezig met wat er moet gebeuren.'

Sylvia vindt dat je dat in burger ook best kan, zij draagt in haar werk, als ze de catering verzorgt voor allerlei groepen, altijd nette kleren, daar voelt ze zich prettig in. Caro vindt dat niet zo veel uitmaken, het is allebei werkkleding.

Sylvia: 'Ik kan alleen wel uitmaken wat ik draag en jij niet. Bovendien zijn bij jou de kleren voor mannen en vrouwen gelijk en bij mij juist helemaal niet'.

'Dat is wel zo, vindt Caro,' maar eigenlijk vergist niemand zich daarin. Blijkbaar onderscheid je je door je figuur of manier van lopen, en natuurlijk je stem, toch van mannen. Maar erg flatteus is het niet en dat moet ook niet, dat leidt maar af en daar koop je in mijn werk niets voor'.

Sylvia denkt nog verder, over andere verschillen tussen mensen, die soms wel en soms niet aan het uiterlijk te zien zijn. Dat verdoezel je niet met een uniform, net als bij vrouwen. Maar uniformen zijn er ook niet om te verdoezelen, ook al voelen vooral vrouwen dat vaak wel zo, maar om de functie duidelijk te maken tijdens het werk. 'Je bent toch vaak weken weggeweest met je onderdeel en dan ben je wel al die tijd in uniform, hoewel je toch niet altijd aan het werk bent. Je hebt

toch wel eens iets gezelligs met elkaar. Hoe gaat dat dan met die verschillen, reageren die mannen dan nog eerder op je als vrouw en hoe gaat dat met homo's?'

Hoe het met homo's gaat weet Caro niet zo goed, en dat zegt natuurlijk wel wat: blijkbaar komen die er maar zelden voor uit dat ze op mannen vallen. Lesbo's hebben het makkelijker denkt ze, waarom is haar niet zo duidelijk. Geen bedreiging voor de relaties van de mannelijke militairen? Of 'logisch' dat een pot militair wil worden? Waarom eigenlijk? En zij zelf dan, nooit iets gehad of gewild met een leuke militair?

'Natuurlijk voel ik mij ook tijdens een oefening vrouw, na diensttijd bij een barbecue of een borrel. En natuurlijk heb ik grappen gemaakt en met een borrel op een beetje geflirt met collega's. Maar wat mij vooral altijd opviel als 'echt iets voor mannen' was dat ze na een paar weken van huis en 'droog staan', zoals ze dat noemden, daarin een goed excuus vonden om je in bed te praten. Eigenlijk waren ze zielig en moest je ze helpen. Of het was een reden om veel afstand te houden: gevaarlijk zo'n vrouw in de buurt, ze hoeft je maar een hand te geven of je bent je eigen vrouw ontrouw. Hoezeer ik tijdens lange afwezigheid van huis mijn geliefde ook miste, het idee dat sex nu eenmaal elke week moet, anders gebeuren er ongelukken heb ik nooit gehad en de vrouwelijke collega's die ik ken ook niet. Volgens mij zijn het ook bakerpraatjes, dat mannen echt regelmatig moeten. Daar zijn mannen ook goed in, in bakerpraatjes. 'Vrouwen boven de vijftig doen niet meer aan sex', hoorde ik laatst tijdens een receptie. Dat vind ik in mijn werk wel weer een bakerpraatje dat goed uitkomt. Dan gaan mannen toch met andere ogen naar je kijken. Veel rustiger!'

Sylvia vindt dat toch ook wel weer een verlies, je blijft toch vrouw. Ze schenkt nog maar eens in, het gesprek gaat verder over alle prettige verschillen tussen mannen en vrouwen en wat een plezier je daar aan kunt beleven.

Raadvrouw Joan Merens

What's in a name?

*I think that the time could be near
When what's in a name
Doesn't mean quite the same
When the need to belong
Is no longer so strong
When the rage at the past
Has diminished at last
But you can't see it from here*

*I think that the time could be near
When the lies that we hear
And the scale of our fear
With the anger it feeds
And our murderous needs
Will have shifted their shape
So we find an escape
But you can't - yet - see it from here*

*When primordial claims
To exclusive domains
On the maps that we draw
Don't convince any more
The gods are displaced
And the orders effaced...*

*I think that the time could be near
When these names they abuse
We can take or refuse
Being Turk, being Kurd
Being Croat or Serb
Being Goy, being Jew
Has become something new
But you can't - quite - see it from here*

*See of whom we're the tools
See who names
See who rules
I can almost see it from here
Almost from here*

Words: **Cynthia Cockburn**

Music: **Shereen Benjamin**

Raised voices July 1999

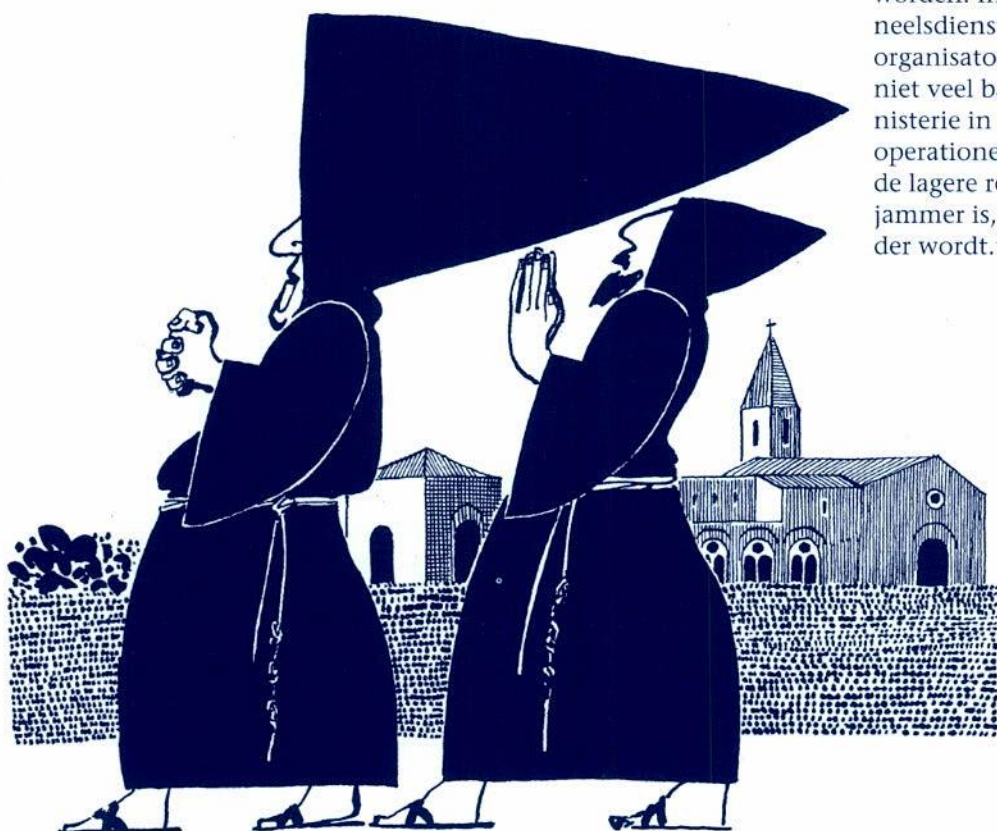
Geen last van

Luc Brouwer, opleidingsfunctionaris op de vliegbasis in Leeuwarden, als burger werkzaam in een militaire organisatie

Ik werk al 15 jaar als burger op de vliegbasis van Leeuwarden. Eerst in de mess en later ben ik naar de welzijnszorg gegaan. Ik begeleid de BBTer terug in de burgermaatschappij. Je staat als burger hier een beetje buiten de orde. Er wordt een beetje schuins naar je gekeken, maar ik heb er eigenlijk geen last van. Het is eigenlijk persoonlijk, sommigen zeggen dat ze niet tegen de militairen kunnen opboksen, ik heb daar niet zoveel pijn van. Het is natuurlijk wel zo dat burgers niet helemaal meetellen. Het zijn er ook niet zoveel. We zijn met 85 burgers hier op de vliegbasis. Er is toch meer geregeld voor militairen dan voor burgers. We hebben geen apart overleg of zo. Maar ik vind dat niet erg. Anderen wel, die vinden het vervelend dat het voor een burger lastiger is om zijn stem te

laten horen. We zijn wel vertegenwoordigd in het samengevoegde triple O met de DC in een gezamenlijk MC, en die burgers zijn ook actief. Dat is heel goed. Want er blijven natuurlijk verschillen. Neem alleen de pensioengerechtigde leeftijd. Terwijl we hetzelfde werk doen, gaan militairen met 55 met pensioen. Wij gaan veel later. Maar wat veel mensen ook vervelend vinden is dat er geen aanspreekpunt meer is voor burgers. Als je bijvoorbeeld over dat pensioen iets wil weten, dan weet je als burger niet precies waar je dan heen moet. Ja, het is ondergebracht bij de gewone personeelsdienst, maar die mensen zijn niet zo goed geïnformeerd over de zaken die burgers aangaan. Dat is jammer dat dat is afgeschaft, een aparte functionaris voor burgers, die al je vragen kon beantwoorden. Maar ikzelf heb daar niet zo'n last van.' 'Als burger kun je eigenlijk ook geen goede carrière maken hier bij de vliegbasis. Er wordt niet veel gedaan aan loopbaanbegeleiding voor burgers. Dat is makkelijker voor militairen. Er zijn weinig banen voor burgers, ze komen niet in leidinggevende functies en als ze er al zitten hebben de militairen er vaak moeite mee. Ik heb wel geprobeerd militair te worden. In de welzijnszorg dan, bij de personeelsdienst bijvoorbeeld, maar dat stuitte op organisatorische problemen. Er zijn verder niet veel banen in hogere schalen. Op het ministerie in Den Haag wel, maar hier op de operationele eenheden werken de burgers in de lagere regionen. Ik vind dat niet erg. Wel jammer is, dat het aantal burgers steeds minder wordt.'

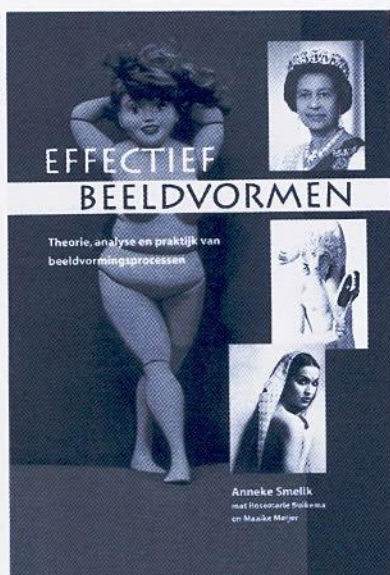
Raadsman Gerrit Vlietstra

UIT: DE VOLKSKRANT

*Door raadvrouw Karen Joachim bekeken, besnuffeld,
gelezen en met smaak geconsumeerd....
Aanradertjes? Of, nee doe toch maar niet*

Veelkleurig

In mijn Kosovouitzending heb ik een paar boeken gekocht om mijn informatietekort op te heffen. Eén daarvan ging over beeldvormen, want laat ik eerlijk zijn: het viel niet mee met al die rangen en standen. En onpartijdig blijven met al die binnenlandse buitenlanders en buitenlandse binnenlanders ook niet.

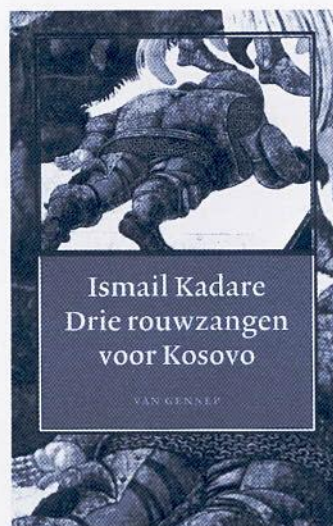
In dit boek wordt beschreven hoe de media omgaan met de beelden die getoond worden. Foto's van blanke en zwarte mannen, mannen en vrouwen, bevriende en niet-bevriende staatshoofden. Als je vrouwen altijd niet werkend afbeeldt en mannen wel in een actieve rol laat zien, dan bevestig je het stereotype beeld. Open deur?

De schrijfsters van het boek hebben een aantal vragen geformuleerd die ze zich bij de foto's stellen. Hoe het onderwerp wordt afgebeeld bijvoorbeeld en welke betekenis dit oproept. Wat niet wordt afgebeeld. Dat zegt veel over welke doelstelling en welke doelgroep de maker of maakster van het beeld of de tekst wil bereiken. Ook een aantal reclameboodschappen worden in het boek onderzocht. Ogenscheinlijk lijken die leuk multicultureel, maar bij nadere beschouwing zijn ze bedoeld om er geld mee te verdienen, dus gericht op de rijkere groepen in de samenleving. Veel plaatjes laten zien wat de schrijfsters bedoelen. Deze 'vivisectie' heeft tot doel een instrument aan te reiken om het ingewikkelde pro-

ces van beeldvorming te doorgronden en te verhelderen. De hoofdstukken worden onderbroken door interviews met mensen die zich op enigerlei wijze bezighouden met het bevorderen van een pluriforme beeldvorming van mannen en vrouwen, allochtonen en autochtonen.

Interessant om verschillen tussen beeld en werkelijkheid zo veelkleurig en benoembaar aangeboden te krijgen.

Effectief Beeldvormen, Theorie, analyse en praktijk van beeldvormingsprocessen, Anneke Smelik, met Rosemarie Buikema en Maaïke Meijer, 1999, Van Gorcum & Comp.B.V., Assen, ISBN: 9023234065

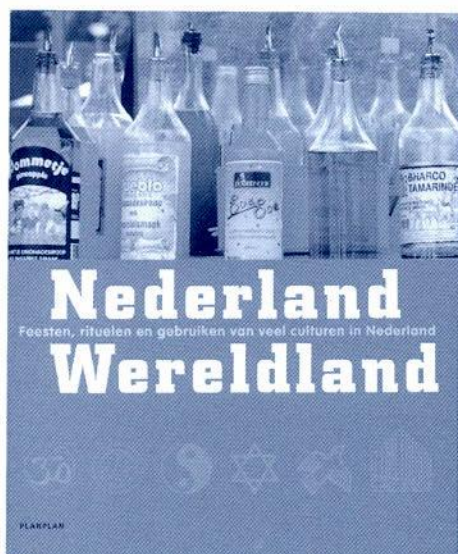

Yoghurt

Wie de Balkan een warm hart toedraagt, en niet kan begrijpen hoe de conflicten maar voort kunnen gaan, heeft al veel kunnen lezen. Meestal dik en feitelijk. *Drie rouwzangen voor Kosovo* is dun en literair. Kadare vertelt met kunstzinnige expressie van de episode van 1356 tot nu. Zelfs mevrouw Albright heeft er een plaats in gekregen. In drie verhalen worden de conflicten uitgelegd en als Leitmotiv wordt zowel muziek als yoghurt gebruikt. In vreedstijd krijgt yoghurt de rol van nieuwe mensen, nieuwe kennis, smullen maar. Bij schaarste en ziekte: weg met die lui, hun melk was ook al raar.

Mooi, subtiel, tragisch en verteerbaar.

Drie rouwzangen voor Kososvo, Ismail Kadare, 1998, Van Genneep, Amsterdam, ISBN: 905515248-x

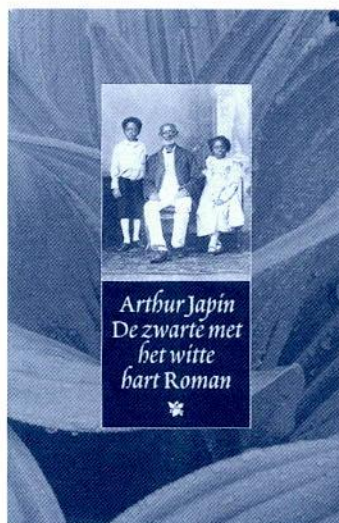
lets meer dan de buitenkant

Een boek over levensbeschouwingen vanuit een aardig thema. En uitgaande van de levensbeschouwingen zoals die zich vandaag de dag in Nederland voordoen. Wat ik er met name als humanist erg aantrekkelijk in vond was dat het Christendom net zo goed uitgelegd wordt als het geloof van een Surinaamse groep en ook Sinterklaas wordt niet vergeten. Naast de kenmerken van een godsdienst ook een interview met iemand voor wie die levensovertuiging van betekenis is. Foto's, tekeningen en stambomen laten zien hoe de groep zich heeft ontwikkeld en zich nu manifesteert. Het begint met een uitleg over hoe kalenders überhaupt zijn ontstaan en wat helder maakt waarom de orthodoxe Griekse katholieken een paar dagen later Pasen vieren dan de christenen hier. Van iedere groep, dus de Hindoes, de Boeddhisten de Chinezen, de

Arthur Japin

Joden, de Christenen en de Moslims wordt verteld hoe zij in Nederland zijn gekomen. Bovendien worden alle data van feesten en vieringen t/m het jaar 2001 vermeld. Voor iedereen die iets meer wil weten dan de oppervlakkige buitenkant van de religies en de nationale feestdagen een prettig boek, niet te dik en niet te duur.

Nederland Wereldland, Feesten, rituelen en gebruiken van veel culturen in Nederland, 1999, PlanPlanProducties, ISBN: 9076092028

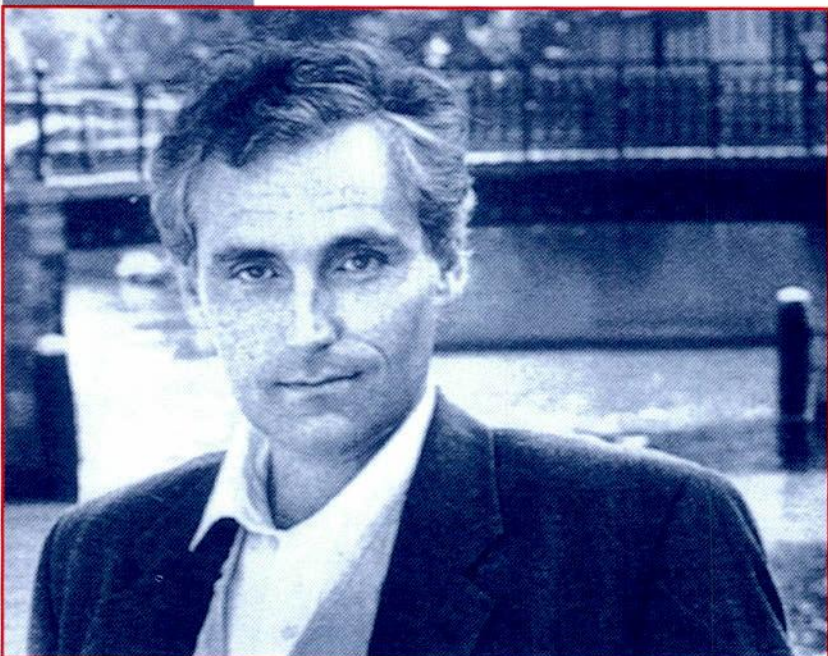

Eén nacht niet slapen

Twee zwarte prinsjes worden omstreeks 1800 door Nederlandse soldaten als onderpand meegenomen om hun vader, die koning is in Ashanti aan zijn afspraken te houden. Zij worden opgenomen in een goede koopmansfamilie waar zij onderricht krijgen met het idee dat zij dat later in eigen land weer kunnen gebruiken. Maar dat pakt anders uit. Het verhaal wordt eerst vanuit het standpunt van het ene jongetje verteld en als ze ieder huns weegs gaan, schrijft de andere jongen hoe het hem vergaat.

Het verhaal blijft boeien door de verrassende perspectieven. Bovendien vond ik het interessant dat één van de twee jongens kiest voor aanpassen en de ander zich verzet en onmiddellijk doorheeft dat zijn huidskleur zeer bepalend is voor de houding die de Nederlanders tegenover hen innemen. De eerste verteller besluit op een gegeven moment naar Indonesië te gaan. De commandant die hem ooit uit Afrika weghaalde komt hem uiteindelijk vertellen welke invloed zijn bestaan op dat van hem heeft gehad. Zo'n boek dat je in één slapeloze nacht uitleest, anders in veertien dagen, maar laten liggen lijkt me moeilijk.

De zwarte met het witte hart, Arthur Japin, 1997, De Arbeiderspers, Amsterdam, Antwerpen, ISBN: 9029523212

Verplichte kost

Op het eerste gezicht zo'n boek met uitslagen van onderzoeken waar de tekst nog saaier is dan de schema's. Maar al bladerend komen de gegevens dichterbij, want het gaat over hoe er internationaal tegen bijvoorbeeld collectiviteit en individualiteit aangekeken wordt. Het komt je, al lezend, langzaam steeds bekender voor. Het gaat om cultuurverschillen en hoe die te herkennen zijn en hoe deze zich per landengroepen van elkaar onderscheiden. Een mooi voorbeeld is hoe Chinese leraren tegen Amerikaanse leerlingen aankijken, die een paar weken op school meedoen. Voor de Amerikaanse leerlingen is

persoonlijke prestatie bijvoorbeeld veel belangrijker dan de inzet voor algemene groeps sfeer.

De vraag dringt zich op in hoeverre het uitzoeken van de verschillen je opener maakt voor het omgaan ermee. Want je kunt je er net zo goed voor af gaan sluiten en denken: zie je wel, zo zijn 'ze' nou eenmaal. Toch kun je ook met die kennis juist een brug slaan door niet alleen te erkennen dat de ander anders is, maar ook aan te geven hoe 'wij, Nederlanders' met bepaalde zaken omgaan en waarom we dat goed vinden. Bijna verplichte kost voor mensen die verschillen tussen mensen gebruiken om hun overeenkomsten te kleuren.

Allemaal andersdenkenden, Omgaan met cultuurverschillen, Geert Hofstede, 1998, Uitgeverij Contact, Amsterdam, ISBN: 9025469132

OIRSCHOT

I.L. (Immy) Beijer
werk 040-2664697
miltel *06-549-4697
thuis 073-6445711

NUNSPEET

J. (Jacques) van den Blink
werk 0577-466250
thuis 0575-574317

HAVELTE

H.(Harrie) Bols
werk 0521-348190
miltel *06-532-8190
thuis 050-3187169

CURACAO

C.C. (Tineke) Dekker-
Hundling
werk 00-5999-4637140
thuis 00-5999-7361709

APELDOORN/ KMAR

A.B. (Adri) van
Deurzen
werk 055-3573740
miltel *06-573-3740
GSM 06-51123473
thuis 0522-262273

SCHAARSBERGEN

M.J. (Marias) van Dorp
werk 026-3532776
miltel *06-564-3377
thuis 055-5224944

DEN HAAG

Plv. Hoofdkrijgsmacht-
raadsman
J. (Joop) Flokstra
werk 070-3166291
miltel *06-564-66291
thuis 023-542656
GSM 06-51227654

DEN HELDER

R.P. (Rob) Geene
werk 0223-652405
miltel *06-209-52405
thuis 0223-644487

KMAR

J.J. (Jaap) Geuze
werk 055-3573741
GSM 06-51845837
thuis 030-2343235

LEEWARDEN

L.W.A. (Bart) Hetebrij
werk 058-2346826
miltel *06-519-6826
GSM 06-51845836
thuis 0516-513579

BREDA

C. (Carine) van Hinte
werk 076-5273609
miltel *06-529-3609
thuis 0499-571843

DRIEHUIS

A.H.T. (Ad) Hornis
werk 0255-561282
miltel *06-219-282
thuis 030-2937808

ROTTERDAM

E.A. (Erwin) Kamp
werk 010-4539281
miltel *06-213-341/281
thuis 030-6911120

DUITSLAND

F.G. (Frits) van de Kolk
thuis 045-5212183

ASSEN

N. (Norbert) de Kooter
werk 0592-358573
miltel *06-541-8573
thuis 0592-318747

KMS WEERT

F.G.M. (Frans) Kurtjens
werk 0495-582700
thuis 0486-421278

SEEDORF

B.J.T. (Ben) van der Linden
werk 0049-4281751-5956
miltel *06-594-5950
thuis 0049-4281956589

EDE

J.J. (Joan) Merens
werk 0318-681615
thuis 026-3629745

DE PEEL

J.G.J. (Jan) Nauts
werk 0493-598873
GSM 06-53641029
thuis 0475-531811

AMERSFOORT

K.S. (Kees) Roza
werk 033-4606663
miltel *06-500-7051
thuis 020-6323785

VOLKEL

G. (Gerard) Snels
werk 0413-278305/4
miltel *06-5106306
thuis 024-3229069

SOESTERBERG

J.P. (Joke) van Straaten
werk 0346-336091/2
miltel *06-524-6090/6092
thuis 010-4362192
GSM 06-53751128

TWENTHE

G.J. (Gerrit) Vlietstra
werk 053-4806092
miltel *06-533-74477
thuis 0511-472385

DEN HAAG

Hoofdkrijgsmachtraadsman
J.P. (Joost) de Vries
werk 070-3166287
thuis 026-3519188
miltel *06-546-66287

COORNHERTHUIS

K.M. (Karen) Joachim
werk 030-6914060
thuis 020-4904824

E.H. (Marlies) Laureijs-
Joosten
werk 030-6914060
thuis 030-6923149

H. Remmers
werk 030-6914060
thuis 030-2442154

M.C. (Mart) Vogels
werk 030-69140460,
ook 070-3166292
thuis 0118-629844

NIEUWE RAADSLEDEN PER 01-09-2000

L.A.M. (Lauran) Marcelis
thuis 070-5605240

M.A. (Marieke) van Veen
thuis 070-3300800

Frederikkazerne • Gebouw 106
Van de Burghlaan 31
MPC 58A
Postbus 90701 • 2509 LS Den Haag
Telefoon 070-3166289
ISSN: 1568-0495